

Εθνογραφία και Λαογραφία, Αποικιοκρατία και Σπουδές Περιοχής

Διδάσκουσα/ων: Φ. Τσιμπιρίδου, Ιω. Μάνος

**Εμείς και οι 'μακρινοί μας γείτονες':
Εθνολογία, λαογραφία, εθνογραφική έρευνα πεδίου
και ανθρωπολογική ανάλυση**

Ενότητα 5

Ιωάννης Μάνος

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα
σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Ανάδειξη της προΐστορίας της εθνογραφικής και ανθρωπολογικής μελέτης του χώρου της ΝΑ Ευρώπης
- Συσχέτιση αυτών των δεδομένων με το ευρύτερο πλαίσιο ανάπτυξης της ανθρωπολογίας και των Σπουδών περιοχής
- «Εθνολογία» & «εθνογραφία» (γηγενείς αναπαραστάσεις)
- Η Εθνολογία μελετά το λαϊκό πολιτισμό και τονίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έθνους

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου}
αιώνα σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Το μεγαλύτερο μέρος των εθνολογικών ή εθνογραφικών ερευνών, που έγινε στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, ήταν από «ντόπιους» ερευνητές

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα
σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Η περίοδος του Μεσοπολέμου αποτελεί την αφετηρία για τη σύγχρονη ανθρωπολογική μελέτη των Βαλκανίων
- J. Obrebski, και I. Sanders: η μελέτη αγροτικών κοινωνιών
- Η αναζήτηση δύο μορφών κοινωνίας: «Παραδοσιακές κοινωνίες» - «Σύγχρονες κοινωνίες»

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα
σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

Joseph Obrebski
(1905 - 1967)

Irwin Sanders
(1909 - 2005)

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης
Josef Obrebski**

- 1930: Μ.Α. από το Παν. της Κρακοβίας
- 1929 – 1932: εθνογραφική έρευνα (Βουλγαρία, Dobrudja και Μακεδονία)
- 1932 – 1933: εθνογραφική έρευνα στο Volche (υποψ. διδάκτορας του Br. Malinowski στο L.S.E.)
- 1934 – 1936: επιτόπια έρευνα στην Πολωνία
- 1934 – 1939: υποδιευθυντής του κρατικού ερευνητικού ινστιτούτου για τον αγροτικό πολιτισμό της Πολωνίας
- 1945 – 1959: L.S.E.
- 1947 – 1948: επιτόπια έρευνα στην Τζαμάικα (μελέτες αγροτικών κοινοτήτων και εναλλακτικών μοντέλων ανάπτυξης)
- 1959 - 1967: μετακομίζει στη Νέα Υόρκη, εργάζεται στη Γραμματεία του Ο.Η.Ε. και διδάσκει στο C.W. Post College of Long Island University

**Οι ‘μακρινοί’ μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης
Irwin Sanders**

- 1929: ταξιδεύει στα νότια Βαλκάνια (Φλώρινα, Bitola, Ελληνο-Βουλγαρικά σύνορα)
- 1930: Επιτόπια έρευνα στα προάστια της Σόφιας και διδασκαλία στο A.C.S.
- 1936: ‘A Bulgarian Village’
- 1938: Ph.D. από το Cornell University
- 1940: Υπηρετεί στην Αμερικανική πρεσβεία στο Βελιγράδι
- 1940 – 1956: University of Kentucky
- 1949: ‘Balkan Village’
- 1951 – 1952: Έρευνα στη Βουλγαρία και στη Βορ. Ελλάδα
- 1952 – 53: ‘Rainbow in the Rock: People of Rural Greece’

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- η γεωγραφική περιοχή της έρευνας: η ζώνη της Βόρειας Μακεδονίας και της κεντρικής Βουλγαρίας
- ο χρόνος της έρευνας: από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 στα τέλη της δεκαετίας του 1930

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Κοινή μεθοδολογική επιλογή της επιτόπιας συμμετοχικής παρατήρησης
- Κοινό επιστημολογικό παράδειγμα της «μελέτης κοινοτήτων»

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Δύο διακριτές μορφές κοινωνίας που θεωρούνται ότι το ένα συνιστά το αντίθετο του άλλου

«Παραδοσιακές κοινωνίες»:

- Αγροτικές, μικρή κοινωνική κινητικότητα,
- ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί,
- χρήση μη εξελιγμένης τεχνολογίας,
- αντίδραση στην αλλαγή

Οι 'μακρινοί' μας γείτονες: Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης

- Δύο διακριτές μορφές κοινωνίας που θεωρούνται ότι το ένα συνιστά το αντίθετο του άλλου
- «Σύγχρονες κοινωνίες»:
 - Αστικοποιημένες,
 - υψηλή κοινωνική κινητικότητα,
 - αποφάσεις ορθολογικού χαρακτήρα σχετικά με την οικονομία,
 - επέκταση της βιομηχανίας και της τεχνολογίας,
 - κυριαρχία στο φυσικό περιβάλλον,
 - συνεχής αλλαγή

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Κοινοτικοί δεσμοί στα πλαίσια μόνο της μίας από τις δύο μορφές κοινωνίας
- Νοσταλγία που εμμέσως υπονοείται ή αμέσως δηλώνεται (ως πολιτική θέση) για τους κοινοτικούς δεσμούς

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Αναζήτηση αντιπροσωπευτικών κοινοτήτων σε εθνική κλίμακα
- «Απλοϊκή κοινωνική δομή» των κοινοτήτων

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Ανυπαρξία κοινωνικής ανισότητας στις κοινότητες
- Πολιτισμική απομόνωση και αυτάρκειας των αγροτικών κοινοτήτων

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα
σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης**

- Διαφορετική η πορεία της εθνολογίας με έμφαση στην ανάδειξη του εθνικού χώρου στα χρόνια του κομμουνισμού
- Ιδεολογία και εθνογραφική έρευνα στη σοσιαλιστική περίοδο
- Τα παραδείγματα της Τουρκίας και της Βουλγαρίας

Οι 'μακρινοί' μας γείτονες: Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης

- οι μελέτες αφορούν τον αγροτικό χώρο και τη σύγκριση του τρόπου ζωής και των εθίμων προ-σοσιαλιστικά και σοσιαλιστικά
- Ζητούμενο:
 - α) να γίνει εμφανής μέσα από τις έρευνες η βελτίωση της ζωής στην ύπαιθρο
 - β) να φανεί πως η πορεία μιας κοινωνίας προς τον εκσυγχρονισμό (λανθάνων εξελικτισμός)

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης: η περίπτωση της Βουλγαρίας**

- 1900 – 1970: Ανάπτυξη λαογραφίας και εθνογραφίας - Σύμπλευση Εθνογραφίας και Λαογραφίας
- 1970 – 1990: Διαχωρισμός εθνογραφίας από τη λαογραφία
- Από το 1989-1990 και μέχρι σήμερα: Ανάπτυξη κοινωνικής ανθρωπολογίας παράλληλα με τη λαογραφία και την εθνολογία

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης: η περίπτωση της Βουλγαρίας**

- Η εθνογραφία και η εθνολογία κινείται στην επιρροή της φιλολογίας και της ιστορίας και αναλόγως τοποθετείται σε θεσμικό επίπεδο στα αντίστοιχα πανεπιστημιακά Τμήματα.
- Η Θρακολογία αποτελεί μια ιδιαίτερη επιρροή ανάπτυξης των επιστημών του πολιτισμού στη Βουλγαρία

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης: η περίπτωση της Βουλγαρίας**

- (α) Βουλγαρικός εθνικισμός
- (β) Καθεστώς υπαρκτού σοσιαλισμού
- Το κράτος (πριν τον υπαρκτό σοσιαλισμό, κατά τη διάρκεια του αλλά και στη συνέχεια) παράγει μια πολιτική «αναγνώρισης» των επιστημονικών πεδίων.

**Οι 'μακρινοί' μας γείτονες:
Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε
πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης: η περίπτωση της Τουρκίας**

- τουρκικός εθνικισμός
- Λαογραφία: από το μέσα του 19^{ου} αιώνα αναπτύσσεται το ενδιαφέρον για την Λαογραφία
- Δαρβινισμός και εξελικτισμός (εισαγωγή στη νεωτερικότητα και αντίδραση στο πολιτειακό καθεστώς)
- Εκσυγχρονισμός και η ιδέα του Τουρκικού έθνους («Τουρκική Εταιρία» 1908)

Οι 'μακρινοί' μας γείτονες: Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης: η περίπτωση της Τουρκίας

- Εθνική ομογενοποίηση (μετά το 1922): η επιλογή ανάμεσα στην αρχή του αίματος και στην αρχή του εδάφους
 - *Αίμα: η ανθρωπολογία ως βοηθητική επιστήμη της ιστορίας και της βιολογικής ανθρωπολογίας*
 - *Έδαφος: μελέτες λαογραφίας (π.χ. «τουρκική κατοικία»)*
- 1947-1948: Έδρα Λαογραφίας (καταργήθηκε για πολιτικούς λόγους και επανιδρύθηκε το 1980)

Οι 'μακρινοί' μας γείτονες: Η εθνογραφική έρευνα στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα σε πληθυσμούς της ΝΑ Ευρώπης

- Η μελέτη του πολιτισμού αφορά τα του εθνικού πολιτισμού,
- Καθοριστική επιρροή πολιτικών εξελίξεων
- Σύνδρομο κατωτερότητας έναντι της Δύσης.
- Συγκρούσεις ανάμεσα στους «δυτικόφρονες» και τους «παραδοσιακούς».
- Ανυπαρξία συγκριτικής διάστασης στις μελέτες.